

POSTANOWIENIE

Dnia 30 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi M. U. i T. R.

o wznowienie postępowania

w sprawie z powództwa P. S.A.

z siedzibą w W.

przeciwko T. R. i M. U.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 30 stycznia 2018 r.,

zażalenia pozwanego M. U.

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 4 października 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

1) oddala zażalenie;

2) przyznaje od Skarbu Państwa Sądowi Apelacyjnemu w (...) adw. A. N. wynagrodzenie w kwocie 1800,- (tysiąc osiemset) złotych podwyższone o stawkę podatku VAT, z tytułu udzielenia pozwanemu nieopłaconej pomocy prawnej w postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Najwyższym.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem w punkcie drugim Sąd Apelacyjny w (...) odrzucił na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. skargę pozwanych o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 21 czerwca 2016 r. uznając, że nie została oparta o wskazane przez skarżących podstawy wznowienia określone w art. 401 pkt 2 k.p.c. i 403 § 2 k.p.c.

Wskazał, że pozwany M. U. miał świadomość możliwości ustanowienia pełnomocnika z urzędu, bo składał wniosek w tym przedmiocie, a więc podnoszona okoliczność nieporadności i braku pouczeń nie miała doniosłości dla zakończonego postępowania. Brak ustanowienia pełnomocnika nie mógł mieć wpływu na niedochowanie terminu do wniesienia apelacji, skoro pozwani zostali pouczeni o sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia. Z uwagi na współuczestnictwo materialne pozwanych, nawet w sytuacji rozpoznania apelacji tylko pozwanego T. R., istniała możliwość jej rozpoznania na rzecz obu pozwanych, o czym pozwani zostali pouczeni przez Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu postanowienia z dnia 21 grudnia 2015 r. Ponadto nawet z uzupełnienia skargi wynika, że pozwany T. R. nie był nieporadny i aktywnie uczestniczył w procesie, więc nie mogło dojść do nieważności z powodu pozbawienia strony możliwości działania.

Odnosząc się do okoliczności wydania czterech wyroków odmiennej treści jako restytucyjnej podstawy wznowienia postępowania wskazał, że jeden z nich był powołany w toku rozpoznania sprawy wznowianej i nie jest dowodem nowym, a dwa zostały wydane przed zamknięciem rozprawy apelacyjnej i pozwani jako strony tamtych postępowań mogli je powołać przed Sądem drugiej instancji. Ponadto nie mogłyby stanowić ustawowej podstawy wznowienia bo nie dotyczą tego samego stosunku prawnego, który był przedmiotem rozpoznania w sprawie wznowianej. Późniejsze wykrycie mogło dotyczyć tylko jednego wyroku z dnia 24 czerwca 2016 r. oddalającego powództwo Skarbu Państwa ale zróżnicowanie podmiotów postępowania i szkody wyklucza uznanie, że powołane wyroki dotyczą tego samego stosunku prawnego.

W zażaleniu na powyższe postanowienie skarżący M. U. zarzucił naruszenie art. 410 § 1 k.p.c. oraz art. 401 § 1 w zw. z 401 pkt 2 i 403 § 2 k.p.c. i wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący zarzuca przekroczenie granic dopuszczalnego badania oparcia skargi na ustawowych podstawach i dokonanie przez Sąd drugiej instancji merytorycznego badania, czy uzasadnienie podstawy wznowienia rzeczywiście uzasadnia wznowienie postępowania.

Zgodnie z art. 410 § 1 k.p.c. sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanego terminu, niedopuszczalną lub nieopartą na ustawowej podstawie. Jak przyjęto w orzecznictwie Sądu Najwyższego, skarga o wznowienie postępowania nie opiera się na ustawowej podstawie w rozumieniu tego przepisu zarówno wtedy, kiedy przytoczona w niej podstawa nie odpowiada wzorcowi którejkolwiek z podstaw wznowienia (art. 401, 401¹ i 403 k.p.c.) jak i wtedy, kiedy podstawa ta odpowiada wprawdzie temu wzorcowi, lecz w sposób oczywisty w rzeczywistości nie wystąpiła (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2012 r., I CZ 35/12, nie publ.). Ten dominujący pogląd przyjmuje, że badanie oparcia skargi na ustawowej podstawie nie ogranicza się do kontroli, czy wskazane w skardze okoliczności odpowiadają ustawowym podstawom wznowienia, ale obejmuje również ustalenie, czy podstawa rzeczywiście istnieje.

Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w tej sprawie przychylił się do powyższego poglądu nie podzielając stanowiska, że na tym etapie postępowania ocena podstaw skargi ogranicza się do ustalenia, czy skarżący wskazuje podstawę wznowienia odpowiadającą jednej z podanych w kodeksie postępowania cywilnego, a zatem badanie następuje jedynie od strony formalnej.

Zgodnie z art. 401 pkt 2 k.p.c. wznowienia postępowania można żądać z powodu nieważności jeżeli strona wskutek naruszenia przepisów prawa była pozbawiona możliwości działania, z tym że wyłączona jest możliwość powoływania się na tę podstawę, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała. Skarżący nie powołuje się na naruszenie przepisów postępowania a wskazane przez niego okoliczności zostały prawidłowo ocenione przez Sąd

drugiej instancji. Ustanowienie dla strony postępowania pełnomocnika z urzędu stanowi dyskrecyjne uprawnienie sądu i tylko wyjątkowo może być podstawą wznowienia z przyczyny pozbawienia strony możliwości działania, gdy nieporadność strony prowadzi do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest ona w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia oraz nie ma podstawowej orientacji w regułach rządzących procesem cywilnym (postanowienie Sądu Najwyższego w postanowieniu z dnia 6 grudnia 2012 r., IV CZ 125/12, nie publ.). Z taką sytuacją nie mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie, bo skarżący aktywnie uczestniczył w procesie zajmując stanowisko procesowe w pismach i w toku rozpraw, przy czym był to tylko jeden z procesów, w którym był stroną.

Art. 403 § 2 k.p.c. stanowi, że można żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego albo wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Oznacza to, że wyrok, na którego wykrycie powołuje się strona, musi zostać wydany i uprawomocnić się przed zakończeniem postępowania, które ma zostać wznowione. Pojęcie „późniejsze wykrycie” powinno być rozumiane podobnie jak późniejsze wykrycie nowych okoliczności faktycznych i dowodów na gruncie art. 403 § 2 k.p.c., a więc odnosi się do prawomocnych wyroków w poprzednim postępowaniu w ogóle nieujawnionych i wówczas nieujawnialnych, bo nieznanymi stronie i dla niej niedostępnymi.

Brak podstaw do przyjęcia, że powołane przez skarżącego wyroki spełniają powyższe przesłanki. Pierwsze trzy wyroki zapadły w toku postępowania przed Sądem pierwszej i drugiej instancji. Jeden z nich został ujawniony Sądowi orzekającemu w sprawie wznowianej a więc został objęty zakresem rozpoznania w tamtej sprawie, natomiast dwa kolejne wyroki nie zostały powołane w sprawie wznowianej ale były znane pozwanym, bo dotyczyły postępowań, w których byli stronami. Były to wówczas wyroki ujawnialne i mogły być powołane w toku postępowania apelacyjnego w sprawie wznowianej, a więc nie spełniają przesłanki późniejszego wykrycia. Ostatni wskazany wyrok został wydany w dniu 24 czerwca 2016 r., już po wydaniu wyroku przez Sąd drugiej instancji w dniu 21 czerwca

2016 r., a więc jako nie istniejący w czasie postępowania wznawianego, nie mieści się w kategorii prawomocnych wyroków, które wypełniają podstawę wznowienia na podstawie art. 403 § 2 k.p.c.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., o kosztach zastępstwa procesowego z urzędu w postępowaniu kasacyjnym rozstrzygając na podstawie § 4 ust. 1 i 3, § 8 ust. 6 i § 16 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. 2016, poz. 1714).

jw